

790.

**ROZPORZĄDZENIE****Ministra Spraw Wojskowych**

z dnia 30 września 1920 r.

**w przedmiocie wykonania rozporządzenia Rady Obrony Państwa  
o ustanowieniu „Krzyża Walecznych”.**

Na podstawie art. 10 rozporządzenia Rady Obrony Państwa o ustanowieniu „Krzyża Walecznych” (Dz. Ust. R. P. z 1920 r. № 87 poz. 572) zarządzam co następuje:

**§ 1.** „Krzyżem Walecznych” nagradzać można czyny męstwa i odwagi, dokonane w boju przez oficerów i szeregowych:

- a) po ogłoszeniu niniejszego rozporządzenia;
- b) w czasie od dn. 1 listopada 1918 r. do dnia ogłoszenia niniejszych przepisów.

Nagradzanie czynów, dokonanych po ogłoszeniu niniejszego rozporządzenia.

**§ 2.** W myśl art. 5 rozporządzenia Rady Obrony Państwa a na mocy rozkazu Naczelnego Wodza prawo nadawania „Krzyża Walecznych”, aż do odwołania udziela się:

- a) w stosunku do oficerów — dowódcom armji i wyższym dowódcom;
- b) w stosunku do szeregowych — dowódcom dywizji, brygad jazdy, brygad rezerwowych piechoty, dowódcom grup taktycznych sformowanych czasowo na prawach dywizji, oraz wyższym dowódcom.

Nadanie „Krzyża Walecznych”, przez dowódców upoważnionych, w myśl niniejszego paragrafu, uważa się za warunkowe, aż do zatwierdzenia przez Wodza Naczelnego.

**§ 3.** Do stawiania wniosków o odznaczenie „Krzyżem Walecznych”, uprawniony jest:

- a) w stosunku do oficerów—oficer, bezpośrednio przełożony w czasie spełnienia czynu, zakwalifikowanego do nagrodzenia,
- b) w stosunku do szeregowych — dowódca kompanji lub oddziału równorzędnego, względnie dowódca detaszowanego plutonu lub oddziału równorzędnego, o ile jest oficerem.

**§ 4.** Do stawiania wniosków w myśl § 3 uprawniony jest również oficer, nie będący przełożonym szeregowego lub oficera przedstawionego do odznaczenia, o ile był świadkiem dokonanego czynu. W tym wypadku wniosek powinien być podpisany przez drugiego naoczego świadka bez różnicy stopnia wojskowego.

**§ 5.** Wnioski, sporządzone według załączonego wzoru, oficer stawiający wniosek, przesyła przez dowództwo macierzystej kompanji i bataljonu lub oddziału równorzędnego do dowództwa macierzystego pułku, które przesyła wnioski z osobną dla każdej akcji bojowej drogą służbową, do dowództwa uprawnionego w myśl § 2, celem warunkowego nadania „Krzyża Walecznych”.

§ 6. Wszyscy przełożeni obowiązani są do wyczerpującego zaopiniowania wniosków i jaknajszybszego ich załatwiania.

§ 7. Dowództwo, uprawnione w myśl § 2, ogłasza nazwiska odznaczonych w rozkazie dziennym i wystawia odznaczonemu legitymację według następującego wzoru:

DOWÓDZTWO N. N.

№ legitymacji.....

### LEGITYMACJA.

..... N. N. ....  
oddział ..... ma prawo do noszenia „Krzyża Walecznych”  
z (.....), nadanego mu roz-  
kazem № ..... D-wa .....  
z dn ..... za ..... (krótkie oznaczenie  
czynu nagrodzonego) .....

Podpis Dowódcy .....

Zatwierdzenie nadania nastąpiło Dekretem Naczelnego Wodza №.....  
ogłoszonego w Dzienniku Personalnym Ministerstwa Spraw Wojskowych  
z dnia .....

Podpis .....

§ 8. Przy stawianiu wniosków i nadawaniu Krzyża po raz drugi, trzeci i czwarty, obowiązują analogiczne przepisy, z tem, że każdorazowo należy wystawiać nową legitymację, odbierając lub innym sposobem unieważniając poprzednią.

§ 9. W wyjątkowych wypadkach, gdy natychmiastowe odznaczenie na polu walki dla dobrego przykładu jest wskazane, oficer, uprawniony do stawienia wniosku, może uczynić to telegraficznie lub telefonicznie i następnie złożyć wniosek na piśmie.

§ 10. Celem uskutecznienia formalności, potrzebnych do zatwierdzenia nadania „Krzyża Walecznych” przez Wodza Naczelnego, dowództwo dywizji lub dowództwo armji przesyła po uskutecznionej akcji w całości wykazy według załączonego wzoru wprost do Adjutantury Generalnej Naczelnego Wodza. Do tych wykazów należy załączyć odpowiednie wnioski.

§ 11. Po zatwierdzeniu nadania Krzyża przez Wodza Naczelnego Adjutantura Generalna Wodza Naczelnego przesyła dekret zatwierdzający wraz z wnioskami celem ogłoszenia do Ministerstwa Spraw Wojskowych. Wniosek, dotyczące szeregowych i oficerów, mających przydział pułkowy, przesyła się na przechowanie do właściwego oddziału zapasowego.

Wnioski, dotyczące oficerów, zatrzymuje się w Ministerstwie Spraw Wojskowych.

§ 12. Gdzie stosunki bojowe na to pozwolą, należy przy nadawaniu odznaczenia zachować odpowiedni ceremoniał.

Przy nadawaniu Krzyża należy postąpić następującą formułą:  
„Poruczniku (kapralu) NN. w nagrodę za męstwo, okazane w walce z nieprzyjacielem w obronie Ojczyzny (... data i miejsce czynu ...) — Wódz Naczelny nadaje Ci „Krzyż Walecznych” (po raz drugi, trzeci, czwarty).

§ 13. Nadanie Krzyża osobie, przeciwko której wytoczono dochodzenie sądowe, może mieć miejsce tylko w drodze wyjątku na uzasadniony wniosek przełożonego dowództwa i z zezwolenia Naczelnego Wodza.

#### Nagradzanie czynów, dokonanych po 1 listopada 1918 r.

§ 14. Przy stawianiu wniosków o nagradzanie czynów, dokonanych przed ogłoszeniem tego rozporządzenia lecz po 1 listopada 1918 r. obowiązują analogiczne przepisy, zawarte w artykułach poprzednich.

§ 15. Prawo do nadawania „Krzyża Walecznych” mają dowódcy, wymienieni w § 2 oraz Naczelne Dowództwo.

Nadanie Krzyża uważać należy za warunkowe, aż do zatwierdzenia przez Wodza Naczelnego.

§ 16. Wniosek o nadanie „Krzyża Walecznych” powinien być podpisany, prócz wnioskodawcy, przez dwóch naocznych świadków czynu bez różnicy stopnia wojskowego.

Gdy wnioskodawca nie może uzyskać podpisów dwóch naocznych świadków, nadanie Krzyża może nastąpić jedynie po zasięgnięciu opinii:

- a) o ile chodzi o czyny dokonane w czasie istnienia dywizji i armji — tych dowódców kategorii, wymienionych w § 2, którzy sprawowali komendę w chwili spełnienia czynu;
- b) o ile chodzi o czyny, dokonane w czasie, w którym armje i dywizje jeszcze nie istniały — ówczesnych dowódców grup taktycznych dla szeregowych, a dowódców grup operacyjnych dla oficerów.

§ 17. Pod względem przesyłania wykazów do Adjutantury Generalnej Wodza Naczelnego obowiązują analogicznie przepisy § 10.

#### Przepisy ogólne.

§ 18. Czynu bojowego służącego za podstawę wniosku o odznaczenie Orderem, „Virtuti Militari”, lub nagrodzonego już tym Orderem, nie można nagradzać „Krzyżem Walecznych”.

§ 19. Dowództwa armji zarządzają we własnym zakresie działania per-jodyczne, szczególnie po ukończeniu większych akcji bojowych, składanie

wykazów co do ilości Krzyżów nadawanych przez poszczególne podległe dowództwa dywizji celem kontroli, czy nie zachodzą zbyt wielkie różnice w ilości odznaczonych oficerów i szeregowych, przy uwzględnieniu udziału i sukcesu każdej dywizji we właściwej akcji.

Tam, gdzie w liczbie odznaczonych zachodzą nieuzasadnione różnice, dowództwo armji zarządza odpowiednie kroki celem jednolitego oceniania czynów przez podwładne dowództwa.

§ 20. Naczelne Dowództwo celem analogicznej kontroli zarządza składanie odpowiednich wykazów przez dowództwa armji w miarę uznania.

§ 21. Wszystkie dowództwa obowiązane są prowadzić ścisłą i szczegółową ewidencję wszystkich osób odznaczonych „Krzyżem Walecznych”.

§ 22. Każde dowództwo armji po przygotowaniu zapasu krzyżów otrzymuje odpowiednio do liczby w skład tej armji wchodzących dywizji piechoty, brygad jazdy, rezerwowych brygad piechoty, oraz grup taktycznych zastosowaną ilość krzyżów oraz blankietów, wniosków i legitymacji, które dzieli odpowiednio do stanu bojowego między poszczególne dywizje dowództwa równorzędne, pozostawiając przy dowództwie armji odpowiedni zapas celem rozdziału pomiędzy nowe jednostki.

§ 23. W razie wyczerpania zapasu krzyżów należy przesłać zapotrzebowanie do Naczelnego Dowództwa, używając w tym celu załączonego wzoru.

§ 24. Nadawanie „Krzyża Walecznych” rozpoczyna się niezwłocznie po ogłoszeniu niniejszego rozporządzenia.

Minister Spraw Wojskowych:

*Sosnkowski*

Strona 1.

Wzór № 1.  
(do § 5)

Oddział: .....

Po raz .....

## W N I O S E K

na odznaczenie orderem „Krzyżem Walecznych” w myśl rozporządzenia  
R. O. P. z dnia .....

|   |                                            |  |
|---|--------------------------------------------|--|
| 1 | Stopień i funkcja                          |  |
| 2 | Imię i nazwisko<br>(wyraźnie pisać)        |  |
| 3 | Potwierdzenie nazwiska<br>podpisem dowódcy |  |
| 4 | Data wstąpienia do W. P.                   |  |
| 5 | Posiada odznaczenia                        |  |

....., dnia ..... 1920 r.

.....  
(Podpis dowódcy, stawiającego wniosek)

## Strona 2.

| Szczegółowy opis czynów |                                                          |  |
|-------------------------|----------------------------------------------------------|--|
| 6                       |                                                          |  |
| 7                       | Czy ranny lub zabity przy akcji ad rubr. 5               |  |
| 8                       | Obecny przydział wymienionego                            |  |
| 9                       | Ewentualnie podpisy świadków.<br>Świadectwa w załączeniu |  |

## Strona 3.

| 10                                                                           |                                                    |  | 11                                                                                            |             |
|------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|
| Nazwiska dowódców i wyższych przełożonych w czasie spełnienia czynu bojowego |                                                    |  | Opinia przełożonych                                                                           |             |
| Dow. plutonu                                                                 | względnie nazwiska dowódców równorzędnych formacji |  | a.<br>Dow. komp.                                                                              | Data: ..... |
| Dow. kompanji                                                                |                                                    |  | b.<br>Dow. baonu                                                                              | Data: ..... |
| Dow. baonu                                                                   |                                                    |  | c.<br>Dow. pułku                                                                              | Data: ..... |
| Dow. pułku                                                                   |                                                    |  | d.<br>Dow. brygady                                                                            | Data: ..... |
| Dow. brygady                                                                 |                                                    |  | e.<br>Dow. dywizji                                                                            | Data: ..... |
| Dow. dywizji                                                                 |                                                    |  | f.<br>Dow. armji                                                                              | Data: ..... |
| Dow. armji                                                                   |                                                    |  | Krzyż Walecznych nadany po raz ..... dnia ..... rozkazem .....<br>Podpis d-cy dywizji (armji) |             |

*Strona 4.*

12. Uzasadnienie nieprzychylniej opinii.

13. Uwagi: (okoliczności, które mogą wywierać wpływ na odznaczenie)

DOW. DYWIZJI (ARMJI).

**Wzór Nr 2.**  
(do § 10).**W Y K A Z**  
**OTRZYMANÝCH I NADANYCH KRZYŻY.**

| Dnia .....<br>Otrzymańa ilość<br>Krzyży..... | Rozdział<br>na dyw., bry-<br>gady etc. | Ilość krzyży nada-<br>nych przez dyw.<br>(patrz. wyk. Nr. . . .) | Ilość krzyży na-<br>danych Arm.<br>(patrz wyk. Nr...) | Zapotrzebowanie<br>na Krzyże |
|----------------------------------------------|----------------------------------------|------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|------------------------------|
|                                              |                                        |                                                                  |                                                       |                              |

DOW. DYWIZJI (ARMJI).

**Wzór Nr 3.**  
(do § 10).**W Y K A Z** Nr.....wszystkich od dnia..... do dnia..... „KRZYŻEM WALECZNYCH”  
odznaczonych szeregowych (oficerów).

| Dyw. piechoty<br>B-da jazdy,<br>etc. | Pułk piechoty<br>jazdy, art.<br>etc. | Za akcję,<br>miejsce,<br>data | L. p. | Sto-<br>pień | Imię i nazwi-<br>sko odzna-<br>czonych | Krzyż<br>nadany<br>roz. | Uwaga |
|--------------------------------------|--------------------------------------|-------------------------------|-------|--------------|----------------------------------------|-------------------------|-------|
|                                      |                                      |                               |       |              |                                        |                         |       |